

کمرنگ‌کردن نقش بریل، خیانت در حق نابینایان است

امیر سوردی

فعال رسانه‌ای

چهارم ژانویه روز گرامیداشت خط بریل بوده مجمع عمومی سازمان ملل متحد با هدف افزایش آگاهی عمومی نسبت به اهمیت خط بریل در زندگی و استقلال افراد نابینا و کمبینا، از سال ۲۰۱۸ این روز را به‌عنوان روز جهانی شنیداری خط بریل معرفی کرده است و دلیل این نام‌گذاری در تاریخ چهارم ژانویه، در واقع گرامیداشت و یادآوری زادروز «بریل پویی» خالق فرانسوی خط بریل است. سیستم خواندن و نوشتنی که همچنان یکی از ابزارهای مؤثر ارتباطی برای کمک به تحقق حقوق بشر در زندگی افراد دارای اختلال بینایی محسوب می‌شود.

خط بریل در مسیر تکامل

با وجود زندگی در عصر تکنولوژی‌های صوتی، نسل جدید گوشی‌های هوشمند، افزایش تعداد کتاب‌ها و متونهای شنیداری خط بریل برای افراد نابینا و کمبینا هنوز هم یکی از امکانات مؤثر دسترسی به منابع اطلاعاتی محسوب می‌شود.

امکانات بریل در سال‌های اخیر همکام با پیشرفت فناوری‌های دیجیتال دچار تحولی شده و امکاناتی نظیر نمایشگرهای بریلی که به کامپیوتر، تبلت و گوشی‌ها متصل می‌شوند، نوشته‌ها را در قالب بریل نشان داده و امکان نوشتن به خط بریل را فراهم می‌کنند.

خط بریل و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت

سیستم خط بریل در کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت و کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل کنجنامه شده است.

کشورهایی که مانند ایران این کنوانسیون را پذیرفته‌اند، براساس ماده ۹ این کنوانسیون، موظف هستند برای توانمندسازی افراد دارای معلولیت، برخوردری آنها از یک زندگی مستقل و مشارکت کامل در تمام جنبه‌های زندگی، اقدامات مناسبی انجام دهند تا نابینان دسترسی برابری به امکانات منابع داشته باشد.

این دسترسی شامل محیط فیزیکی، حمل‌ونقل و اطلاعات است و استفاده از خط بریل هم یکی از این اقدامات به شمار می‌آید.

زمینه خطاب به مسئولان تکبدهای فراوانی شده است، می‌فراید: «متأسفانه دغدغه‌ه که نباید اجازه داد نقش و ضرورت کاربرد خط بریل در زندگی نابینایان کم‌رنگ شود، به «شرق» تاکید می‌کند:

«با توسعه تکنولوژی در سال‌های اخیر و دسترسی نابینایان به منابع مطالعاتی متعدد، آشنایی با خط بریل، سواد یک فرد نابینا محسوب می‌شود.

به همین دلیل سازمان ملل متحد در گزارش سالانه بر اجرایشان مسئولان و

جهانی افراد دارای معلولیت تاکید فراوانی کرده است. در همین چارچوب دولت‌ها نسبت به حمایت از این خط و تکنولوژی‌های نوظهور مرتبط مکلف شدند.

تحصیل دیدگاه‌های غیرکارشناسی در حوزه نابینایان

قائم‌مقام انجمن نابینان ایران با بیان اینکه توجه به خط بریل مطابق با قوانین بالادستی از نکات مورد توجه انجمن در سال‌های گذشته بوده و در این زمینه خطاب به مسئولان تکبدهای فراوانی شده است، می‌فراید: «متأسفانه افرادی که دست داده و دیر نابینا هستم به همین دلیل مانند بسیاری از افراد دیرنابینان دیگر که امکان تقویت حسن لامسه را ندارند با خط بریل آشنایی چندانی ندارم، اما با این حال انجمن نابینان ایران در راستای اعتقاد بر لزوم ترویج خط بریل در میان نابینان، نسبت به تولید ماهنامه‌ای تخصصی برای نابینایان با عنوان «نسل ما» اقدام کرده است.

تصمیم‌سازان می‌دهند که این اقدام با هدف کم‌رنگ‌کردن جایگاه خط بریل در زندگی افراد نابینا، خیانتی آشکار به جامعه نابینان است.»

نقش بریل در زندگی نابینان به همان اندازه حائز اهمیت است که حروف الفبای بینایی برای مردم جامعه اهمیت دارد. اگر کسی بتواند یادگیری الفبای بینایی برای دانش آموزان بینا را نفی کند، می‌تواند نافی یادگیری خط بریل برای نابینایان هم شد.

این‌فعال حوزه نابینایان با اعتقاد به اینکه یادگیری و کاربرد خط بریل برای افراد نابینا ضرورتی آشکار است، یادآور می‌شود: «شخصا بینایی‌ها را در آستانه ۲۰سالگی از دست داده و دیر نابینا هستم به همین دلیل مانند بسیاری از افراد دیرنابینان دیگر که امکان تقویت حسن لامسه را ندارند با خط بریل آشنایی چندانی ندارم، اما با این حال انجمن نابینان ایران در راستای اعتقاد بر لزوم ترویج خط بریل در میان نابینان، نسبت به تولید ماهنامه‌ای تخصصی برای نابینایان با عنوان «نسل ما» اقدام کرده است.

انتشار «ماهنامه «نسل ما» به خط بریل

قائم‌مقام انجمن نابینان ایران با اعلام این خبر که ماهنامه مزبور علاوه بر انتشار به دو فرمت صوتی و الکترونیک، به خط بریل نیز منتشر می‌شود، می‌گوید: «ماهنامه «نسل ما» با حمایت انجمن نابینان در اختیار انجمن‌های الفبای بینایی برای مردم جامعه اهمیت دارد. اگر کسی بتواند یادگیری الفبای بینایی برای دانش آموزان بینا را نفی کند، می‌تواند نافی یادگیری خط بریل برای نابینایان هم شد.

این‌فعال حوزه نابینایان با اعتقاد به اینکه یادگیری و کاربرد خط بریل برای

افراد نابینا ضرورتی آشکار است، یادآور می‌شود: «شخصا بینایی‌ها را در آستانه

۲۰سالگی از دست داده و دیر نابینا هستم به همین دلیل مانند بسیاری از افراد

دیرنابینان دیگر که امکان تقویت حسن لامسه را ندارند با خط بریل آشنایی

چندانی ندارم، اما با این حال انجمن نابینان ایران در راستای اعتقاد بر لزوم

ترویج خط بریل در میان نابینان، نسبت به تولید ماهنامه‌ای تخصصی برای

نابینایان با عنوان «نسل ما» اقدام کرده است.

در ایران نیز یک شرکت دانش بنیان اقدام به تولید برجسته‌نگار هوشمند همراه در قالب تبلتی ویژه نابینان (تبلت بریل) کرده اما متأسفانه سهم سازمان‌های دولتی در حمایت از این ابزار کارآمد و به‌روز بسیار کم است.

این نکات را «شادکام» فعال حوزه نابینان مطرح کرده و یکی از عوامل کاهش استقبال نابینان کشور از خط بریل را نظام آموزشی کشور می‌داند، «با توجه به اینکه نابینان بیش از ۱۰ سال از دوران تحصیل خود را در مدرسه به مراکز مرتب با نابینان قرار گرفته و علاوه بر این افراد نابینا نیز می‌توانند به صورت شخصی و اختصاصی حق اشتراک ماهنامه را خریداری و آن را به خط

بریل تمایل چندانی نداشته و به مرور زمان آن از گریزان می‌شوند. از طرفی دیگر زیرساخت‌های خط بریل در اختیار نابینان کشور نیست و چنانچه افرادی بخواهند از خط بریل برای مطالعه منابع خود استفاده کنند، عملا امکان آن را ندارند و دولت نیز اهتمامی به این امر ندارد. لدسوزان، کارشناسان و فعالان اجتماعی لازم است با برگزاری میزگردهای تخصصی این مسائل را آسیب‌شناسی کنند.»

توسعه بریل الکترونیک در دنیا

«سال‌های سال است که بریل الکترونیک در دنیا جایگزین بریل کاغذی و چاپی شده است و بریل نوبت تیکرها جای ماشین‌های تایپ بریل سنتی را گرفته‌اند.

دولتی که از محرومان می‌گوید به فریاد مرکز رودکی برسد

حسین بشرخانی

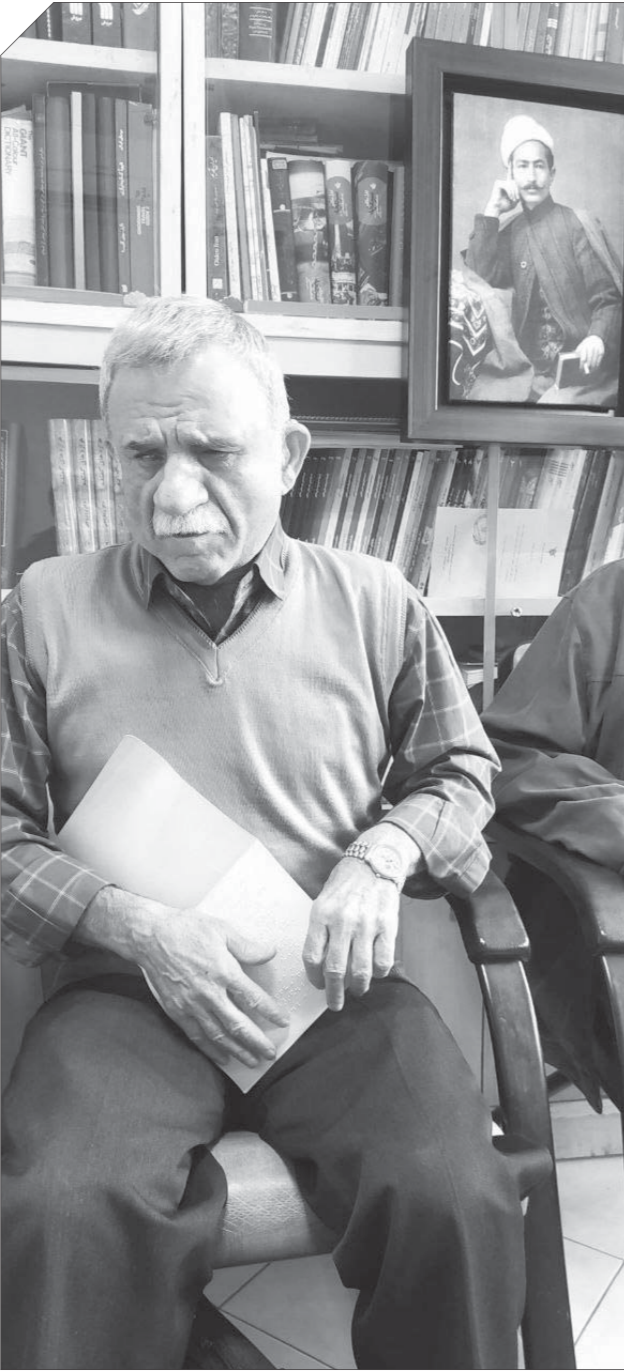
فعال حوزه نابینایان

«مرکز رودکی مثل فرد در حال آب‌خشدن است»، این جمله صادقانه‌ترین و حقیقی‌ترین جمله‌ای است که می‌توان درباره مرکز «رودکی» اعلام کرد. شخصا به عنوان یک فرد حقیقی و مددجوی بهزیستی درخواست نه چندان بزرگی دارم، مطالعه دارم که مسئولان بهزیستی و دولتی نسبت مشترکی با شوراها، انجمن‌ها و فعالان مدنی حوزه نابینایان فراهم کنند تا راه‌های موجود و احتمالی در این زمینه که آیا امکان بازگشت همه‌جانبه مرکز «رودکی» به بخش دولتی وجود دارد یا نه، بررسی و آسیب‌شناسی شود. سازمان بهزیستی استدلال می‌کند که سازمانی حکمیتی، مدیریتی و سیاست‌گذار است، به همین دلیل دست این سازمان از نظر قانونی و اجرایی برای اعمال مدیریت، رفع مشکلات و چالش‌ها و تعیین تکلیف برای مرکز «رودکی» بسته است. این مطالبه از سوی هر فرد حقیقی و حقوقی که عنوان شود قابل بررسی است که سازمان بهزیستی در اداره مرکز «رودکی» سیاست‌های یک‌پام و دو چو دارد و این سازمان چارهای جز پذیرش اداره این مرکز ندارد اما اداره آن با توجه به وجود نبرست‌های حقوقی و قانونی اقدامی بی‌اثر است.

متأسفانه از زمان ابلاغ اصل ۲۴ قانون اساسی که نسبت به واگذاری بخش‌های خدماتی و تولیدی به بخش خصوصی تاکید شد، شاهد کاهش فعالیت و کاستی در ارائه خدمات مرکز توان‌بخشی «رودکی» به نابینان هستیم. مرکز نابینان در این زمینه اقدامات داوطلبانه و خودجوشی در قالب نامه‌نگاری‌های رسمی و اداری، ارائه درخواست‌های رسمی و غیررسمی برای احیای مرکز انجام دادند تا در عمل شاهد بازگشت فعالیت‌های تولیدی کتاب‌های بریل و گویا به روال گذشته باشیم

اما متأسفانه سازمان بهزیستی هیچ توجهی به این درخواست‌ها نداشته و حاضر به مشورت و همفکری با سازمان‌های مردم‌نهاد و فعالان حوزه نابینا نیست. مرکز رودکی یک مؤسسه خدماتی-فرهنگی است و مؤسسه‌ای اقتصادی و درآمدزا نیست.

نکته مهم این است که مرکز «رودکی» به نابینان در دورترین و محروم‌ترین نقاط کشور دسترسی‌سانی می‌کند. دغدغه ما به عنوان فعالان در حوزه افراد با نیازهای ویژه به این افراد محروم از امکانات بازمی‌گردد. افرادی که توانایی دسترسی و استفاده از امکانات ارزان دولتی و بهینه را ندارند. حالا با توجه به اینکه دولت «رتبسی» نسبت به ضرورت حمایت از حقوق محرومان شعار می‌دهد، باید واقف باشد که وقتی محرومیت با فقر و نابینایی همراه می‌شود، چه مشکلات و چالش‌های بی‌شماری را بر سر راه مددجویان بهزیستی پدید می‌آورد.

فرزند نابینایشان مدرک دانشگاهی معتبری گرفته. لیسانس یا فوق لیسانس دارد،

لزم جذب دانش‌آموزان بیشتر و نیاز به فضای بزرگتر، مرکز رودکی از بدنه مدرسه

جدا و ساختمان این منتقل شد.»

«آموزش و پرورش استثنائی در حال حاضر صرفا چاپ کتاب‌های درسی به

صورت بریل و ضبط آنها به صورت گویا را عهده‌دار است و در حوزه دیگری فعالیت

ندارد. یک دانش‌آموز بینا به نمونه‌هایی متعدد و متنوع از کتاب‌های کمک‌درسی،

مجله و منابع علمی دسترسی دارد با منابعی از کتاب‌های کانن فرهنگی کودکان

و نوجوانان در اختیار دانش‌آموزان در مقاطع مختلف قرار دارد. درحالی‌که

دانش‌آموزان نابینا در این حوزه هیچ امکانی ندارند و در این زمینه در محرومیت

به سر می‌برند. در نهایت فکر آنکه خود دانش‌آموزان، همکاران مدرسه و افرادی

«رودکی» برای اشتغال و به‌کارگیری جوانان آموزش‌دیده، باسواد، توانمند و مستعد

استفاده نمی‌شود؟ این سؤال‌ها و موارد مهم تا چه زمانی بدون پاسخ خواهد ماند؟

آموزش و پرورش استثنائی و بهزیستی دغدغه معلولیت دارند

این دبیر بازگشته آموزش و پرورش مدارس استثنائی از فعالیت‌های دولتی

در حوزه دانش‌آموزان نابینان انتقاد دارد، «در حال حاضر بچه‌های نابینا تنها به

کتاب‌های مدرسه دسترسی دارند و اقدام آموزش و پرورش فقط به همین حوزه

مختص است. این نکات و مطالبات از سوی رفیقی» معلم بازگشته مدرسه نابینان

«خرانلی» عنوان شده که می‌فراید: «مرکز رودکی در دوره‌ای قبل از واگذاری و

مؤسسه «برجانه»، مرکزهای کانن آموزش فکری را به خط بریل تبدیل می‌کرد

و در اختیار جمعیت هدف قرار می‌داد اما این حرکت ادامه نداشت. برای ما

سوال است که منظور تجهیزات و امکانات در در برهه‌ای از زمان برای نابینایان

فراهم می‌شود اما در دوره‌های دیگر بسیاری از فرصت‌ها در آن سازمان و فراوانش

می‌شود. مسئله اصلی در این چارچوب به مدیریت آن مجموعه برمی‌گردد که تا

چه اندازه در این زمینه دغدغه‌مند بوده و نیازسنجی کرده است. تحصیل و رشد

علمی برای یک دانش‌آموز نابینا و خانواده‌اش از اهمیت و جایگاه زیادی برخوردار

است، به‌عنوان یکی از میان‌دانش‌آموزان مدارس نابینا در تهران و شهرستان‌ها تعداد

زیادی از آنها رتبه‌های خوب و قابل توجهی در کنکور به دست می‌آورد، پس

انتظار از مرکز «رودکی» برای توجه به این توانمندی و استعداد‌های روزافزون،

بسیار منطقی و مهم است.»

چند سال به وقوع انقلاب مانده است که جزئی یکی از برنامه‌های صدا و

رادیو کارگزاری درباره نابینایان تهیه می‌کند. نابینانی با این برنامه دیدیو تماس

می‌گیرند و از کمبود منابع مطالعه‌تنی برای نابینان گلگه می‌کنند، «کسی برای ما

کتاب نمی‌خواند. مرکز کتابخانه گویا منابع محدودی دارد، کتاب‌هایی از تعداد

انگشتان دست فراتر نمی‌رود…» با پیش این کلیه در برنامه، اطلاعات ارتباط و

تماس با این نابینا میان مخاطبان برنامه پیش می‌شود و از همین زمان داوطلبان

دغدغه‌های خانواده‌هایی که فرزند نابینا دارند بسیار زیاد است. تحصیل، اشتغال،

مهارت‌آموزی و… از جمله مسائلی است که رفیقی» فعال حوزه نابینان،

با آن اشاره می‌کند، «خانواده‌های زیادی در دل و صحبت می‌کنند که

قرار بود درباره مرکز «رودکی» یعنی مرکز چاپ و تولید کتاب و نشریات گویا و بریل» صحبت

کنیم. مصاحبه درباره مرکزی با قدمت ۵۰ساله که نه‌تنها خبرها بلکه صحبت‌های افراد نابینای

زیادی نشان داده این مرکز حواشی متعدد، با پاین و افان و خیزان‌های زیادی داشته است.

روزگاری صحبت از انتقال آن به کتابخانه ملی مطرح شده و روز روزگاری دیگر شایعه تغییر

کاربری و تبدیل آن به یک مرکز تجاری دهان به دهان می‌چرخد و برای فعالان اجتماعی تغییر

نگرانی می‌سازد. نابینایان زیادی قبل از واگذاری مرکز رودکی به مؤسسه «برجانه»، نگران و منتقد

بودند، اما صدایشان شنیده نشد یا زور و قدرت تصمیم‌گیرندگان در این زمینه بیشتر از آنها بود. بااین حال، مرکز رودکی واگذار شد. مدتی به اوج

رسید، اما طولی نکشید که تیوناب خدمت‌رسانی در این مرکز هم از بین رفت و رودکی باره مرکز بین جان و کمرقمی تبدیل شد که جز سازمان

بهزیستی، سازمان دیگری نمی‌توانست عهده‌دار تصفه‌ونیمه آن باشد! شاید به این دلیل که جمعیت هدف این مرکز، نابینان بودند و بهزیستی نیز

در پرک‌های امضاشده از قانون (بخوابید قوانین خاک‌گرفته) ملول افراد با نیازهای ویژه از جمله نابینان است. حالا مرکز رودکی سرپا است، اما

نه با بهت و کاری‌گیل، بلکه با تعداد قوانین‌شمارشی نیروی انسانی سزاده‌ار و بدون بودجه یا تکلیلات سازمانی و قانونی! این برنده به حواشی

و مشکلات متعدد مرکز رودکی پرداخته است.

فرزند نابینایشان مدرک دانشگاهی معتبری گرفته. لیسانس یا فوق لیسانس دارد،

لزم جذب دانش‌آموزان بیشتر و نیاز به فضای بزرگتر، مرکز رودکی از بدنه مدرسه

جدا و ساختمان این منتقل شد.»

«آموزش و پرورش استثنائی در حال حاضر صرفا چاپ کتاب‌های درسی به

صورت بریل و ضبط آنها به صورت گویا را عهده‌دار است و در حوزه دیگری فعالیت

ندارد. یک دانش‌آموز بینا به نمونه‌هایی متعدد و متنوع از کتاب‌های کمک‌درسی،

مجله و منابع علمی دسترسی دارد با منابعی از کتاب‌های کانن فرهنگی کودکان

و نوجوانان در اختیار دانش‌آموزان در مقاطع مختلف قرار دارد. درحالی‌که

دانش‌آموزگان نابینا در این حوزه هیچ امکانی ندارند و در این زمینه در محرومیت

به سر می‌برند. در نهایت فکر آنکه خود دانش‌آموزان، همکاران مدرسه و افرادی

«رودکی» برای اشتغال و به‌کارگیری جوانان آموزش‌دیده، باسواد، توانمند و مستعد

استفاده نمی‌شود؟ این سؤال‌ها و موارد مهم تا چه زمانی بدون پاسخ خواهد ماند؟

آموزش و پرورش استثنائی و بهزیستی دغدغه معلولیت دارند

این دبیر بازگشته آموزش و پرورش مدارس استثنائی از فعالیت‌های دولتی

در حوزه دانش‌آموزان نابینان انتقاد دارد، «در حال حاضر بچه‌های نابینا تنها به

کتاب‌های مدرسه دسترسی دارند و اقدام آموزش و پرورش فقط به همین حوزه

مختص است. این نکات و مطالبات از سوی رفیقی» معلم بازگشته مدرسه نابینان

«خرانلی» عنوان شده که می‌فراید: «مرکز رودکی در دوره‌ای قبل از واگذاری و

مؤسسه «برجانه»، مرکزهای کانن آموزش فکری را به خط بریل تبدیل می‌کرد

و در اختیار جمعیت هدف قرار می‌داد اما این حرکت ادامه نداشت. برای ما

سوال است که منظور تجهیزات و امکانات در در برهه‌ای از زمان برای نابینایان

فراهم می‌شود اما در دوره‌های دیگر بسیاری از فرصت‌ها در آن سازمان و فراوانش

می‌شود. مسئله اصلی در این چارچوب به مدیریت آن مجموعه برمی‌گردد که تا

چه اندازه در این زمینه دغدغه‌مند بوده و نیازسنجی کرده است. تحصیل و رشد

علمی برای یک دانش‌آموز نابینا و خانواده‌اش از اهمیت و جایگاه زیادی برخوردار

است، به‌عنوان یکی از میان‌دانش‌آموزان مدارس نابینا در تهران و شهرستان‌ها تعداد

زیادی از آنها رتبه‌های خوب و قابل توجهی در کنکور به دست می‌آورد، پس

انتظار از مرکز «رودکی» برای توجه به این توانمندی و استعداد‌های روزافزون،

بسیار منطقی و مهم است.»

چند سال به وقوع انقلاب مانده است که جزئی یکی از برنامه‌های صدا و

رادیو کارگزاری درباره نابینایان تهیه می‌کند. نابینانی با این برنامه دیدیو تماس

می‌گیرند و از کمبود منابع مطالعه‌تنی برای نابینان گلگه می‌کنند، «کسی برای ما

کتاب نمی‌خواند. مرکز کتابخانه گویا منابع محدودی دارد، کتاب‌هایی از تعداد

انگشتان دست فراتر نمی‌رود…» با پیش این کلیه در برنامه، اطلاعات ارتباط و

تماس با این نابینا میان مخاطبان برنامه پیش می‌شود و از همین زمان داوطلبان

دغدغه‌های خانواده‌هایی که فرزند نابینا دارند بسیار زیاد است. تحصیل، اشتغال،

مهارت‌آموزی و… از جمله مسائلی است که رفیقی» فعال حوزه نابینان،

با آن اشاره می‌کند، «خانواده‌های زیادی در دل و صحبت می‌کنند که

